અધ્યાય ૫
શ્રી સાઈ પુનઃ પ્રાગટ્ય

શ્રી ગણેશાય નમઃ । શ્રી સરસ્વત્યૈ નમઃ । શ્રી ગુરુભ્યો નમઃ ।
શ્રી કુલદેવતાયૈ નમઃ । શ્રી સીતારામચંદ્રાભ્યાં નમઃ ।
શ્રી સદ્‌ગુરુસાઈનાથાય નમઃ।

છેલ્લા અધ્યાયમાં વર્ણવ્યા મુજબ સાઈબાબા અલોપ થયા પછી પુનઃ શિરડી ક્યારે આવ્યા તેનું વર્ણન પ્રથમ કરું છું.

ચાંદ પાટીલની જાન સાથે બાબા શિરડી આવ્યા : નિઝામ રાજ્યના ઔરંગાબાદ જિલ્લામાં ધૂપ નામે ગામમાં ચાંદ પાટીલ નામે એક મુસ્લિમ ગૃહસ્થ રહેતો હતો. ઔરંગાબાદ જતાં એક વાર તેની ઘોડી ખોવાઈ ગઈ. બે મહિના સુધી તેણે ખૂબ ઝીણવટથી તલાસ કરી પણ ઘોડી હાથ લાગી નહિ. નિરાશ થઈ જીન ખભા પર નાંખી તે ઔરંગાબાદ પાછો ફરતો હતો. સાડા ચારેક ગાઉ (કોસ) ચાલ્યા પછી માર્ગમાં એક ઘટાદાર આંબાના વૃક્ષ પાસે તે આવ્યો તો તેના થડ નજીક એક નરરત્નને બેઠેલા તેણે જોયા. તેમને માથે ટોપી તથા અંગે કફની હતી અને બગલમાં સટકો (નાનો જાડો ધોકો) હતો. ચલમ પીવાની તે તૈયારી કરતા હતા. તેણે ચાંદ પાટીલને પાસે બોલાવ્યો અને ચલમના બે દમ લઈ જરા થાક ખાવાનું તેને કહ્યું. ત્યારે ચાંદ પાટીલ બોલ્યો: ''મારી ખોવાયેલી ઘોડીને હું ગોતવા નીકળ્યો છું.'' એટલે આ ફકીરે તેને કહ્યું : ''પાસેના નાળામાં તારી ઘોડીની તપાસ કર.'' ચાંદે ત્યાં જઈને જોયું તો ભારે અચંબા વચ્ચે પોતાની ઘોડીને ત્યાં ચરતી જોઈ. એથી આ ફકીર કોઈ સામાન્ય માનવી નથી, પણ કોઈ ભારે ઓલિયા (સંત) છે એમ તેને લાગ્યું. ઘોડીને દોરીને તે આ ફકીર પાસે લઈ આવ્યો. ચલમ તો પીવા માટે તૈયાર હતી પણ તેમાં બે વસ્તુ ખૂટતી હતી :

૧) તેની સારી ભીંજવવા પાણી નહોતું. ૨) ચલમ સળગાવવા દેવતા

નહોતો. ફકીરે પોતાનો ચીપિયો લઈ જમીનમાં ખોડી દીધો. જેથી લાલચોળ અંગારો બહાર નીકળ્યો, જે ઉપાડીને ચલમ પર મૂકી દીધો. પછી તેમણે જમીન પર સટકો પછાડ્યો, જેથી ભૂમિમાંથી પાણી વહેવા લાગ્યું. તે જળમાં પેંલી સારી ભીંજવી નીચોવીને ચલમ પર વીંટી. આમ બધું તૈયાર થતાં તેમણે ચલમના દમ લીધા અને પછી ચાંદને તે પીવા આપી. આ જોઈને ચાંદ પાટીલ તો ભારે વિસ્મય પામ્યો અને પોતાને ઘેર પધારી જમવા માટે આ અજબ ફકીરને વિનતિ કરવા લાગ્યો. બીજે દહાડે આ સાઈ પાટીલના ઘેર ગયા અને થોડા દહાડા તેને ત્યાં જ રહ્યા. આ પાટીલ ધૂપ ગામનો તલાટી હતો. તેના સાળાનું વેવિશાળ શિરડીમાં કર્યું હતું અને તુરતમાં જ તેનાં લગ્ન લેવાયાં તેથી પાટીલે શિરડી જાન લઈ જવાની તૈયારી કરી. જાન સાથે આ ફકીર પણ શિરડી આવ્યા. લગ્ન તો નિર્વિઘ્ન ઉકલી ગયાં. જાન પણ ધૂપ ગામ પાછી ગઈ. પણ આ ફકીર શિરડીમાં જ રોકાયા અને કાયમને માટે તેમણે ત્યાં જ નિવાસ કર્યો.

આ ફકીરનું નામ સાઈ કેમ પડ્યું ? ઉપર કહેલી જાન શિરડી આવીને આમ બહાર ખંડોબાના દેવળ પાસેના ભગત મહાળસાપતિના ખેતરમાં એક વડલા નીચે ઊતરી. જાનનાં ગાડાં ખંડોબાના દેવળ પાસે છૂટ્યાં અને જાનવાળા એક પછી એક ગાડામાંથી ઊતર્યા. આ ફકીરને ઊતરતા જોઈ ભગત મહાળસાપતિએ કહ્યું : ''યા. સાઈ.'' (આવો. સાઈ.) અને તેમનો સત્કાર કર્યો. બીજા પણ તેમને સાઈ નામે જ બોલાવવા લાગ્યા. ત્યારથી આ ફકીર સાઈ નામે પ્રસિદ્ધ થયા.

અન્ય સંતોનો સત્સંગ : આમ સાઈબાબા શિરડી પધારી મસીદમાં રહેવા લાગ્યા. પોતે શિરડી પધાર્યા તે પહેલાં ઘણાં વર્ષથી દેવીદાસ નામે એક સાધુ શિરડી આવીને રહેતા હતા. તેમનો સત્સંગ બાબાને બહુ ગમતો. તેમની જોડે મારુતિના મંદિરમાં તેમ જ ચાવડીમાં બાબા રહ્યા હતા તેમજ કેટલોક સમય એકલા પણ રહ્યા હતા. એ પછી જાનકીદાસ નામે એક બીજા સંત શિરડીમાં આવીને રહ્યા. એમની જોડે પણ બાબા કથાવાર્તામાં ઘણો

સમય ગાળતા હતા. કેટલીક વાર જાનકીદાસ બાબા પાસે મસીદમાં આવીને પણ બેસતા હતા. વળી પુણતાંબેના ગંગાગીર નામે એક વૈશ્ય ગૃહસ્થ સંત હતા. તે પણ ઘણી વાર શિરડી આવતા હતા. એવામાં એક વાર પોતે ઉછેરેલા બાગને પાણી પાવા સારુ બન્ને હાથમાં પાણીના ઘડા ઊંચકીને જતા. સાઈબાબાનાં તેમને દર્શન થયાં. તેવા જ તે બોલી ઊઠ્યા : ''શિરડી ભાગ્યવંત છે કે તેને આવું રત્ન મળી ગયું છે. આજે તે ભલે પાણી ભરે, પણ તે કોઈ સામાન્ય માનવી નથી. શિરડી ભાગ્યવંત તથા પુણ્યવંત છે, તેથી જ તેને આ રત્ન લાધ્યું છે.'' વળી અક્કલકોટકર મહારાજના શિષ્ય પધાર્યા ત્યારે ત્યાં બાબાને દેખતાં જ તેમણે બધાને કહ્યું હતું : 'ખરેખર, આ અમૂલ્ય રત્ન છે. પોતે સામાન્ય માનવી જેવા દેખાય છે, પણ તે ગર-પથ્થર નથી; પણ રત્ન છે. આ વાતની ખાતરી તમને ભવિષ્યમાં થશે.' એટલું સૂચન કર્યા પછી તે યેવલા પાછા ગયા હતા. શ્રી સાઈબાબા યુવાન હતા તે સમયના તેમના વિષે આનંદનાથ જેવા સંતના આ બોલ હતા.

શ્રી સાઈબાબાનો પોષાક તથા નિત્યક્રમ : યુવાનીમાં બાબા માથા ઉપર વાળ વધારતા. કદી માથું મુંડાવતા નહિ. પોષાક પહેલવાન જેવો પહેરતા હતા. શિરડીથી ત્રણેક માઈલ દૂર રાહટા જતા. ત્યાંથી જાઈ, જુઈ, જેન્દૂ જેવા નાજુક ફૂલના છોડ લઈ આવતા અને મસીદ પાસે સૂકી જમીન ગોડીને એ છોડ તેમાં વાવતા હતા; જાતે પાણી પાતા હતા. વામન તાત્યા નામે એક કુંભાર ભકત તેમને નિત્ય માટીના જે ઘડા દેતો હતો એ ઘડા લઈ પાણી ભરી બાબા જાતે આ છોડને પાણી પાતા હતા. કૂવામાંથી જાતે પાણી ખેંચી ઘડા ભરી પોતે ખભે મૂકતા હતા. પકાવ્યા વિનાના કાચા ઘડા હોવાથી જેવા તે નીચે મૂકતા તેવા જ એ ફૂટી જતા. તેથી પેલો તાત્યા બીજે દહાડે વળી બે નવા ઘડા બાબાને દેતો. આ ક્રમ ત્રણ વર્ષ સુધી ચાલ્યો હતો. બાબાએ આવી નિત્યનિયમિત મજૂરી કરીને ત્યાં ફૂલછોડનો સારો બાગ બનાવ્યો હતો. એ સ્થાન પર આજે બાબાના સમાધિમંદિરની મોટી ઇમારત ઊભી છે; જ્યાં આજે અસંખ્ય ભકતો આવીને નિત્ય સમાધિનાં દર્શન-પૂજન કરે છે.

લીંબડાના વૃક્ષ નીચે સ્થાપેલી પાદુકાની કથા : *ભાઈ કૃષ્ણાજી અલીબાગકર નામે અક્કલકોટકર મહારાજનો એક ભક્ત નિત્ય અક્કલકોટકર મહારાજના ફોટાની પૂજા કરતો. એકવાર તેણે શોલાપુર જિલ્લામાં આવેલ અક્કલકોટ જઈને મહારાજની પાદુકાનાં દર્શન કરી તેનું પૂજન કરવાનો સંકલ્પ કર્યો. પણ ત્યાં જતાં અગાઉ તેને સ્વપ્ન આવ્યું: સ્વપ્નમાં અક્કલકોટકર મહારાજે પ્રગટ થઈ તેને કહ્યું 'ભાઈ, હવે મારો વાસ શિરડીમાં છે. ત્યાં જઈને તારી પૂજા મને અપર્ણ કરજે.'' એથી ભાઈ કૃષ્ણાજીનો વિચાર બદલાયો. તે શિરડી આવ્યો અને બાબાનું પૂજન કર્યું અને શિરડીમાં જ છ માસ રોકાયો તથા સુખી થયો. પોતાને થયેલ સ્વપ્નની યાદમાં તેણે પાદુકા તૈયાર કરાવી. શાકે ૧૮૩૪ (સને ૧૯૧૨)ના શ્રાવણ માસના શુભ દિને દાદા કેળકર તથા ઉપાસની મહારાજે રીતસર ધાર્મિક વિધિ કરાવી અને લીંબડાના વૃક્ષ નીચે તે સ્થાપિત કરી; તેનું નિત્ય પૂજન કરવા માટે એક દીક્ષિત બ્રાહ્મણને નિયુકત કર્યો અને તેની વ્યવસ્થા ભક્ત શ્રી સગુણમેરુ નાયકને સોંપી.*

(આ કથાનો પૂરો અર્થ : સાઈબાબાના મહાન ભક્ત થાણાના નિવૃત્ત મામલતદાર શ્રી બી.વી. દેવે આ બાબતની શ્રી સગુણ મેરુ નાયક તથા ગોવિંદ કમલાકર દીક્ષિત મારફત તપાસ કરી છે અને આ પાદુકાનો સળંગ ઇતિહાસ લખીને 'સાઈલીલા' માસિકના બીજા વર્ષના અંક ૧ ના પાન (૨૫) ૪૨ પર પ્રસિદ્ધ કરેલ છે.)

શાકે ૧૮૩૪ (સને ૧૯૧૨)માં મુંબઈના ડૉકટર રામરાવ કોઠારે બાબાના દર્શનાર્થે શિરડી આવ્યા ત્યારે તેમના કમ્પાઉન્ડર તથા મિત્ર કૃષ્ણાજી અલીબાગકર પણ તેમની જોડે આવેલા હતા. આ કમ્પાઉન્ડર તથા ભાઈ કૃષ્ણાજીને, શ્રી સગુણમેરુનો તથા શ્રી જી.કે. દીક્ષિતનો પરિચય થયો. ચર્ચા કરતાં આ લોકોને એમ લાગ્યું કે સાઈબાબા પ્રથમ શિરડી આવ્યા અને આ પવિત્ર લીંબડા તળે બેઠા હતા એ પ્રસંગની યાદગીરી રહે તેવું કંઈક કરવું જોઈએ. તેથી બાબાની પાદુકા બનાવી તે સ્થળે સ્થાપના કરવાનો તેમણે સંકલ્પ કર્યો. પ્રથમ તો કોઈ સાદા પથ્થરની પાદુકા બનાવવા તેમણે ધારેલું પણ પેલા કમ્પાઉન્ડરે

સૂચન કર્યું કે જો મારા શેઠ ડૉ. રામરાવ કોઠારેના કાને આ વાત નાંખીશું તો તે આ કામ માટે બહુ સુંદર પાદુકા તૈયાર કરાવશે. સૌને આ વાત ગમી. મુંબઈ જઈ તેણે ડૉ. કોઠારેની પાસે આ વાત મૂકી. ડૉક્ટરે શિરડી આવી પાદુકાનો નકશો દોર્યો અને ખંડોબાના મંદિરમાં જઈ આ નકશો ઉપાસની મહારાજને બતાવ્યો. તેમણે તેમાં કેટલાક સુધારા સૂચવ્યા અને પાદુકા પર કમળ, પુષ્પ, શંખ, ચક્ર, પુરુષ ઇ. દોરી આપ્યાં. એની સાથે આ પાદુકા ઉપર શ્રી બાબાની અજબ યોગશક્તિ તથા લીંબડાના વૃક્ષની મહત્તા દર્શાવતો નીચેનો શ્લોક પણ કોતરાવવા સૂચવ્યું.

સદા નિંબવૃક્ષસ્ય મૂલાધિવાસાત્, સુધાસ્રાવિણં તિક્તમપિ અપ્રિયં તમ્ ।
તરું કલ્પવૃક્ષાધિકં સાધયન્તં, નમામીશ્વરં સદ્ગુરું સાઈનાથમ્ ॥

(અર્થ : હું સદ્ગુરુ શ્રી સાઈનાથને પ્રણામ કરું છું, જેમણે આ લીંબડાના વૃક્ષના થડ પાસે પોતાના વાસ વડે એ કડવા તથા અપ્રિય લીંબડાને કલ્પવૃક્ષ કરતાં પણ ભારે સુધા વરસાવતો, અમૃત જેવો બનાવ્યો છે.)

ઉપાસની મહારાજના આ સૂચનનો સ્વીકાર થયો અને તે મુજબ અમલ થયો. ડૉકટરે પાદુકા મુંબઈમાં જ તૈયાર કરાવી અને કમ્પાઉન્ડર જોડે તે શિરડી મોકલી. શ્રાવણી પૂર્ણિમાને રોજ તેને સ્થાપન કરવાની બાબાએ આજ્ઞા આપી. તે દહાડે સવારે ૧૧ વાગે ખંડોબાના દેવળથી એક વરઘોડો કાઢી શ્રી જી.બી. દીક્ષિત પોતાના માથા પર ઊંચકી તે મસીદ-દ્વારકામાઈમાં લાવ્યા. 'આ તો પ્રભુનાં ચરણકમલ છે,' એમ બોલી બાબાએ આ પાદુકાને સ્પર્શ કર્યો અને લીંબડાના વૃક્ષ તળે જ તેનું સ્થાપન કરવાની આજ્ઞા આપી.

આને આગલે દહાડે મુંબઈના એક પાદશા શેઠ નામે પારસી ભકતે મનીઑર્ડરથી બાબાને પચીસ રૂપિયા મોકલ્યા હત. તે રૂપિયા બાબાએ આ પાદુકાસ્થાપનમાં વાપરવા આપી દીધા. આ સ્થાપનનો કુલ ખર્ચ (રૂા.૧૦૦/-) એક સો રૂપિયા થયો, જે માટે ઉઘરાણું કરીને રૂા. ૭૫. પોણોસો રૂપિયા એકઠા કર્યા હતા. પ્રથમનાં પાંચ વર્ષ તો શ્રી દીક્ષિતે નિત્ય આ પાદુકાપૂજન કર્યું અને

પછી આ પૂજન લક્ષ્મણ કાયેશ્વર જખડી કરતા હતા. અહીં દીવાબત્તી માટે પ્રથમ પાંચ વર્ષ ડૉ. કોઠારે દર માસે બે રૂપિયા મોકલતા હતા. પાદુકાની આસપાસ ઊભી કરવાની જાળીની વાડ પણ તેમણે જ મુંબઈથી મોકલી. એ જાળી તથા છાપરું સ્ટેશનથી શિરડી લાવવાના સાડા સાત રૂપિયાનું ખર્ચ શ્રી સગુણ મેરુ નાયકે કર્યું. હવે આ પૂજન નાના પૂજારી જખડી કરે છે અને સગુણ મેરુ નાયક નિત્ય નૈવેદ્ય ધરાવે છે તથા સાંજના દીવા કરે છે.

ભાઈ કૃષ્ણાજી મૂળ તો અક્કલકોટ મહારાજના ભકત હતા. શકે ૧૮૩૪માં અક્કલકોટ જતાં માર્ગમાં તે શિરડી ઊતર્યા ત્યારે પાદુકાસ્થાપનની તૈયારી થઈ ગઈ હતી. બાબાનાં દર્શન કર્યા પછી તરત જ તેમને અક્કલકોટ નીકળી જવું હતું. તેથી બાબાની રજા માગી. ત્યારે બાબા બોલ્યા: ''અરે ! અક્કલકોટમાં હવે શું છે ? ત્યાં તું કેમ જાય છે ! ત્યાંના મહારાજ તો હવે અહીં (હું પોતે) બેઠો છું.'' એ સાંભળી ભાઈ કૃષ્ણાજી અક્કલકોટ ગયા નહિ.

(શ્રી બી.વી. દેવનું અનુમાન છે કે આ સર્વ વીગતની હેમાડ પંતને ખબર નહોતી. જો ખબર હોત તો સચ્ચરિત્રમાં તેનું વિગતવાર વર્ણન તેઓ જરૂર આપતા.)

મોહદ્દીન તંબોલી જોડે કુસ્તી ને જીવન-પરિવર્તન : હવે બાબાની બીજી કથા કહીએ. શિરડીમાં મોહદ્દીન તંબોલી નામે એક મલ્લ હતો. કેટલીક બાબતમાં તેને બાબા જોડે બનતું નહિ. તેથી બન્ને વચ્ચે ટંટો થયો, જેમાં બાબા હારી ગયા. ત્યારથી બાબાએ પોષાક તેમજ નિત્યક્રમ બદલી નાંખ્યો. પોતે લંગોટ પહેરવા માંડ્યા અને અંગે કફની ધારણ કરવા લાગ્યા તથા માથે એક કપડાનો ટુકડો વીંટતા. સૂવા-બેસવા સારુ એક ગુણપાટનો ટુકડો રાખ્યો. ફાટેલાં સાંધેલ કપડાં પહેરવામાં જ તે આનંદ માનતા હતા. તે ઘણી વાર કહેતા, 'બાદશાહી કરતાં ફકીરી ઉત્તમ છે. ફકીરીના તોલે કોઈ ચીજ ન આવે.'' સાધુ ગંગાગીરને પણ કુસ્તીનો શોખ હતો. તેને એક વાર કુસ્તી ઉપર વૈરાગ્ય આવ્યો. કેમ કે કોઈ અનુભવી સંતના શબ્દ તેને કાને પડ્યા હતા કે ''તારો

દેહ ઘસી નાંખ અને પ્રભુ જોડે પ્રીત બાંધ.'' ત્યારથી ગંગાગીર સંસાર છોડી ઈશ્વરદર્શન પાછળ લાગ્યા. પુણતાંબે પાસે નદીના કાંઠે તેમણે મઠ બાંધ્યો અને શિષ્યો જોડે ત્યાં જ જઈ વાસ કર્યો.

સાઈબાબા લોકો જોડે બહુ ભળતા નહિ. અગર લોકો પણ તેમની જોડે ખાસ વાતચીત કરતા નહિ. પોતે માત્ર પૂછેલા પ્રશ્નોના જ ઉત્તર દેતા. નિત્ય દહાડે લીંબડાના વૃક્ષ તળે બેસી રહેતા અને કોઈ વાર ગામના સદર વહેળાના કોહે બાવળને છાંયે બેસતા. બપોરે મરજી પડે તો ફરવા જતા. કોઈવાર નીમગામ જતા. તો ત્યાં ત્રિકમજી ડેંગળેને ઘેર જઈને બેસતા. શ્રી બાળાસાહેબને બાબા કહેતા. તેના નાના ભાઈ નાનાસાહેબે બે વાર લગ્ન કર્યું હતું છતાં તેને પુત્ર નહોતો. તેથી બાબાસાહેબે આ નાનાસાહેબને બાબાનાં દર્શનાર્થે મોકલ્યા અને થોડા જ સમયમાં બાબાની કૃપાથી નાનાસાહેબને ત્યાં પુત્ર થયો. ત્યારથી જ લોક થોકબંધ બાબાનાં દર્શને આવવા લાગ્યાં અને બાબાની કીર્તિ પ્રસરી અને અહમદનગર સુધી પહોંચી. ત્યાંથી નાનાસાહેબ ચાંદોરકર, કેશવ ચિદંબર તથા બીજા ઘણા માણસો શિરડી આવતા થયા. દહાડે બાબાની આસપાસ ભકતમંડળ જામતું. એ પડું પડું થઈ રહેલી મસીદમાં બાબા રાત્રે સૂઈ રહેતા. ચલમ, તમાકું, પતરાનું ટંબલર–પ્યાલો, છૂટી લાંબી કફની, માથે બાંધવાનો ટુકડો અને પેલો સટકો–દંડૂકો એટલી જ વસ્તુઓ બાબા પોતાની પાસે રાખતા હતા. માથે જટાની માફક બાબા પેલો ટુકડો બાંધતા અને તેનો છેડો ડાબા કાન પરથી પીઠ પર લટકતો રહેતો. દિવસો સુધી પોતે એ કટકો ધોતા નહિ. બાબા ચંપલ કે જોડા કંઈ જ પહેરતા નહિ. અંદર પોતે કૌપીન-લંગોટી પહેરતા. ઠંડી ન લાગે તે માટે લાકડાના કઠેડા પર ડાબો હાથ રાખી ધૂણી સામે સદા દક્ષિણાભિમુખ બેસતા હતા. અહંત્વ, કામના, યજ્ઞ-ફળ એ સર્વ તેમણે આ ધૂણીને જ અર્પણ કર્યું હતું. પોતે 'અલ્લા માલિક'નો સદા જપ કરતા. આ મસીદમાં બે લોજ હતા. તેમાં એકમાં બાબા બેસતા તથા બધા ભકતો ત્યાં આવી તેમનાં દર્શન કરતાં. ઈ.સ. ૧૯૧૨ પછી મસીદ સમરાવી તેની ફરસબંધી બાંધી છે. આ મસીદમાં રહેવા આવ્યા અગાઉ દીર્ઘકાળ પર્યંત

બાબા તકિયા નામે એક બીજા સ્થળે રહેતા, જ્યાં બાબા પગે ઘુઘરા બાંધીને મનોહર નૃત્ય કરતા અને પ્રેમથી ભજન ગાતા હતા.

પાણીનું તેલ બનાવ્યું : બાબાને દીવા બહુ ગમતા. દુકાનદારો પાસેથી તેલ માંગી લાવી મસીદમાં તથા મંદિરમાં પોતે આખી રાત દીવા પ્રગટાવીને બાળતા. આમ કેટલોક સમય ચાલ્યું. એક વાર શિરડીના આ તેલી વાણિયાઓએ એકસંપ કરી બાબાને તેલ ન આપવું એવું નક્કી કર્યું. જ્યારે હંમેશ માફક બાબા તેલ માગવા ગયા ત્યારે તે લોકોએ ચોખ્ખી ના પાડી કે 'અમારે ત્યાં તેલ નથી'. બાબા શાંત બની મસીદમાં પાછા આવ્યા. કોડિયામાં વાટો મૂકી. પેલા વાણિયા કુતૂહલથી જોઈ રહ્યા. પેલા ટિનના ટંબલરમાં થોડું તેલ હતું તે લઈ બાબાએ તેમાં પાણી ઉમેર્યું અને પછી થોડું તેમાંથી પીધું. આમ એ પાણીને પવિત્ર બનાવી પુનઃ તે ટંબલરમાં રેડ્યું અને બધાં કોડિયાંમાં એ પાણી પૂર્યું અને દીવા સળગાવ્યા. એ દીવા આખી રાત જલ્યા. એ જોઈ પેલા વાણિયાઓ બહુ અચંબો પામ્યા અને સૌ વિમાસણમાં પડ્યા. તેમને પસ્તાવો થયો અને બાબાની માફી માંગી. બાબાએ તેમને માફી આપી અને ભવિષ્યમાં કદી જૂઠું ન બોલવાની આજ્ઞા કરી.

ઢોંગી ગુરુ જવાહરઅલી : ઉપર વર્ણવેલ કુસ્તીના પ્રસંગ પછી પાંચ વર્ષ બાદ જવાહરઅલી નામે એક ફકીર અહમદનગરથી રાહટા પોતાના શિષ્યોને લઈને આવ્યો અને વીરભદ્ર મંદિર નજીકના મેદાનમાં તે ઉતર્યો. તે વિદ્વાન હતો અને આખું કુરાન તેને મોઢે હતું. તેની બોલી પણ બહુ મીઠી હતી જેથી ગામના ધાર્મિક ભાવવાળા ઘણા માણસો તેની પાસે આવતા હતા અને તેને માન દેતા હતા. લોકોની સહાય લઈ વીરભદ્ર મંદિરની પાસે જ ઇદગાહ બાંધવાનો તેણે પ્રારંભ કર્યો. પણ તેમાં કંઈક કજિયો થતાં જવાહરઅલીને રાહટા છોડી જવું પડ્યું અને તે શિરડી આવ્યો અને બાબા જોડે મસીદમાં જ રહેવા લાગ્યો. તેની મીઠી વાતોથી લોકો ભોળવાયા. તે તો બાબાને પોતાના ચેલા કહેવા લાગ્યો. બાબાએ પણ તેનો વિરોધ કર્યો નહિ અને તેના ચેલા બનવાની હા પાડી. પછી તો ગુરુ-ચેલા બન્નેએ રાહટા જઈને રહેવાનું

નક્કી કર્યું. પણ ગુરુને આ શિષ્યની યોગ્યતા કેટલી ઊંચી છે તેની કશી ખબર નહોતી. પણ શિષ્યને તો ગુરુના છિદ્રની જાણ હતી. છતાં બાબા તેનું મુદ્દલ અપમાન કરતા નહોતા. પણ પોતાનો યથાર્થ ધર્મ બજાવતા હતા અને ગુરુની સર્વ પ્રકારે સેવા કરતા હતા. રાહટાથી બન્ને શિરડી પણ કેટલીક વાર આવતા. પણ કાયમી રહેવાનું તો રાહટા જ રાખ્યું હતું. આમ બાબા પ્રેમાળ ભકતોથી દૂર રહે તે શિરડીના લોકોને ગમતું નહોતું. તેથી એક ભકતમંડળ બાબાને શિરડી પાછા લઈ આવવા માટે રાહટા ગયું. ત્યાં જઈ જ્યારે સૌ બાબાને ઇદગાહમાં મળ્યા ત્યારે તે બધા શા હેતુથી આવ્યા છે તે સર્વ વાત કરી. ત્યારે બાબાએ તેમને કહ્યું : 'આ ફકીર બહુ ખરાબ સ્વભાવના છે. આ વાત સાંભળી તે ક્રોધે ભરાશે અને મને આવવાની રજા આપશે નહિ. માટે એ ફકીર પાછા આવે તે પહેલાં તમે શિરડી ચાલ્યા જાવ.'' બાબા આમ વાત કરતા હતા ત્યાં જ જવાહરઅલી તો આવી પહોંચ્યો અને પોતાના ચેલાને લઈ જવાનો પ્રયત્ન કરનારા આ લોકો પર ગુસ્સે થયો. બૂમબરાડા પાડવા લાગ્યો. પણ છેવટે ગુરુ તથા ચેલાને બન્નેને શિરડી લઈ જવાનું નક્કી થયું. એથી બન્ને શિરડી આવીને રહ્યા. પણ થોડા દહાડા પછી દેવીદાસને જવાહરઅલી જોડે સંવાદ થયો. તેમાં જવાહરઅલી હારી ગયો અને તેનું અજ્ઞાન પ્રગટ થયું.

બાબા ચાંદ પાટીલની જાન જોડે શિરડી આવ્યા તેની પણ પહેલાં બારેક વર્ષથી આ દેવીદાસ શિરડી આવી મારુતિના મંદિરમાં રહેતા હતા. તે દેખાવડા તથા પાણીદાર આંખોવાળા હતા અને તે જ્ઞાની વૈરાગ્યવાન પુરુષ હતા. તાત્યા કોટે, કાશીનાથ અને બીજા ઘણા લોકો તેને ગુરુ તરીકે માનતા હતા. આ બધા જણ ભેગા મળી જવાહરઅલીને દેવીદાસ પાસે લઈ આવ્યા અને તે બે વચ્ચે ધર્મસંવાદ ગોઠવ્યો. તેમાં જવાહઅલી હાર્યો તેથી તે શિરડી છોડીને નાસી ગયો અને બીજાપુર જઈને રહ્યો. ઘણાં વર્ષ બાદ તે એક વાર શિરડી આવ્યો ત્યારે તેણે બાબાને સાષ્ટાંગ દંડવત્ પ્રણામ કર્યા. પોતે ગુરુ અને બાબા ચેલા એવો તેને ભ્રમ થયો હતો તે ઊડી ગયો અને પસ્તાયો. છતાં

બાબા તો તેને માન જ આપતા. આત્મદર્શન માટેના પ્રયત્ન કરનાર શિષ્યના ધર્મ કેવા હોય તથા અહંત્વ છોડવા સારુ શિષ્યે કેવું વર્તન રાખવું તે સાઈબાબાએ આ દૃષ્ટાંતમાં પ્રત્યક્ષ દર્શાવ્યું છે. આ કથા સાઈબાબાના મહાન ભકત મહાળસાપતિએ કહેલ છે.

હવે પછીના અધ્યાયમાં રામનવમીનો ઉત્સવ, મસીદની પૂર્વ સ્થિતિ ને તેમાં કરેલો જીર્ણોદ્ધાર ઇ.નું વર્ણન અપાશે.

સ્વસ્તિ શ્રી સંતસજ્જનપ્રેરિતે ભકત હેમાડપંત વિરચિતે
શ્રી સાઈસમર્થ સચ્ચરિત્રે 'શ્રી સાઈ પુન: પ્રાગટ્ય'
નામ પાંચમો અધ્યાય: સંપૂર્ણ ।
શ્રી સદ્ગુરુ સાઈનાથાર્પણમસ્તુ । શુભં ભવતુ ।